

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

"Proje Dil-Dav: Özel Gereksinimli Öğrencilerin Dil Becerilerini Destekleme ve Problem Davranışları ile Başetmede İlkokul Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimlerine Yönelik Çevrimiçi Platformun Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Sınanması" adlı bu proje 122K952 proje numarası ile 15 Nisan 2023 - 15 Aralık 2025 tarihleri arasında TÜBİTAK 1001 Programı kapsamında desteklenmektedir.

www.dildav.com | info@dildav.com

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

1

PROBLEM DAVRANIŞLARA İLİŞKİN; PROBLEM DAVRANIŞLAR

Problem davranışlar herhangi bir müdahale yapılmadığında yaşam boyu sürebilmektedir (Chandler & Dahlquist, 2002).

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarısını etkileyen ve birey kaynaklı etmenler arasında problem davranışların varlığı gösterilmektedir. Problem davranışlar, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarısını etkileyen bireysel faktörlerden biridir. (Melek, 2022).

Kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarındaki problemleri davranışlar sosyal kabul ve eğitimin niteliğini etkileyebilmektedir. Problem davranışların önlenmesi ya da en aza indirilmesi etkili öğretim ve öğrenme sürecinin gerçekleşmesi ve eğitim-öğretim faaliyetleri için gerekli olan en önemli koşullardan biridir (Yumuşak & Metin, 2015; Yumuşak & Balcı, 2018).

Kaynakça

- Chandler, L.K., & Dahlquist, C.M. (2002). Functional assessment: Strategies to prevent and remediate challenging behaviors in school settings. Prentice Hall.
- Melek, A. I. (2022). Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Meta-sentez çalışması. [An examination of graduate thesis on the problem faced in inclusive education practices: A meta-synthesis study] [Tez numarası: 740437] [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yumuşak, M., & Metin, N. (2015). Kaynaştırma sınıflarında davranış problemlerinin nedenleri ve baş etme yöntemleri. [Causes and coping methods of the problem behaviors in inclusive classrooms causes and collection methods] Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 1(12), 474-482. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103910>
- Yumuşak, G. & Balcı, Ö. (2018). Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiğine ilişkin görüşleri. [Teachers' coping methods for dealing with students' misbehaviors and their opinions about effectiveness of these methods]. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(40), 223-254. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.489128>

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

PROBLEM DAVRANIŞLARA İLİŞKİN;

2 PROBLEM DAVRANIŞLAR VE KAYNAŞTIRMA/ BÜTÜNLEŞTİRME ÖĞRENCİLERİ

Araştırmalara göre özel gereksinimli çocukların problem davranışları, olağan gelişim gösteren akranları ile karşılaştırıldığında üç-dört kat daha fazla olabilmektedir ve öğretmenler kaynaştırma/bütünleştirme öğrencilerinin akranlarından daha sık ve şiddetle problem davranış sergilediklerini ifade etmektedirler (Baker vd., 2022; Eratay, 2021; Güner-Yıldız & Melekoğlu, 2016; Kiyak & Diken, 2018; Sucuoğlu & Özokuçu, 2005).

Öğretmenler, kaynaştırma/bütünleştirme öğrencileri için sınıf içinde gezmeyi, derse ilgisizliği, akranlarına göre derse daha az katılım gösterilmesini, konuşma güçlüğü yaşanmasını, bireysel ihtiyaçların bağımsız olarak karşılanamamasını, empati gösterememesini problem davranış olarak nitelendirmekte ve problem davranışların ders süresinde giderek arttığını belirtmektedirler (Ceylan & Yıkılmış, 2017; Güner-Yıldız & Melekoğlu, 2016; Yumuşak & Balcı, 2018).

Kaynaştırma/bütünleştirme öğrencilerinin sergilediği problem davranışların ders işlenişini aksattığı, zaman kaybına neden olduğu, sınıfın motivasyonunu düşürdüğü ve disiplin sorunlarına neden olduğu rapor edilmiştir (Camadan, 2012).

Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışları ile baş etmek halen yaşanan en temel sorunlar arasındadır (Kurt, 2022)

Kaynakça

- Baker, B.L., Blacher, J., Crnic, K.A., & Edelbrock, C. (2002). Behavior problems and parenting stress in families of three-year old children with and without developmental delays. *American Journal on Mental Retardation*, 107, 433-444. <http://dx.doi.org/10.1352/0895-8017>
- Eratay, E. (2021). Kaynaştırma kapsamında özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların duyu ve davranış bozukluklarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi. [Evaluation of emotion and behavior disorders of children with and without special needs in the scope of inclusive education]. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 344-383. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ozelegitimrehberlikdergisi/issue/65815/1030629>
- Güner-Yıldız, N., & Melekoğlu, M. A. (2016). Kaynaştırma sınıflarındaki öğrencilerin derse katılım ve problem davranışlarının incelenmesi. [Investigating the academic engagement and problem behaviors of students in inclusive classrooms]. *Kesit Akademi Dergisi*, 2(3), 42-56. <https://doi.org/10.18020/kesit.28>
- Kiyak, Ü. E., & Diken, Ö. (2018). Zihinsel yetersizliği olan ilkököl kaynaştırma öğrencilerinin pragmatik dil becerileri ile sosyal becerileri, problem davranışları ve akademik yeterlilikleri arasındaki ilişki. [The relationship among pragmatic language skills with social skills, problem behavior and academic competence of inclusive students with intellectual disability]. *İlköğretim Online*, 17(1), 239-254. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.413760>
- Sucuoğlu, B., & Özokuçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. [Assessment of social skills of inclusive students]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(01), 41-65. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_00000000086

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

PROBLEM DAVRANIŞLARA İLİŞKİN;

3 PROBLEM DAVRANIŞLAR VE GENEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİ/SINIF ÖĞRETMENLERİ

- Gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarına göre, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim sunulan sınıflarda çalışan öğretmenler, genel olarak sınıf yönetimi, problem davranışları ortadan kaldırma ve olumlu davranış edindirme konularında güçlük yaşadıklarını, bu konuda kendilerini yetersiz hissettiklerini dile getirmektedirler (Akalın, 2015; Işıtan & Dayı, 2022; Koçak, 2020; Saraç & Çolak, 2012; Yumuş & Metin, 2015).
- Araştırmaların sonuçları, kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarında çalışan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin bilgi düzeylerinin birbirine benzer ve sınırlı olduğunu, sınıf öğretmenlerinin ve ayrıca okul yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencilerin davranış özellikleri, problem davranışların nedenleri, problem davranışları önleme ve bu davranışlarla baş etme stratejileri konusunda büyük bilgi gereksinimlerinin olduğunu göstermektedir (Güner, 2011; Işıkgöz vd., 2018; Kargın vd., 2003;
- Öğretmenlerin problem davranışları önlemeye çalışırken veya müdahale ederken farklı pekiştirme yöntemlerinden yararlandıkları ancak kanıta dayalı olan sistematik olarak uygulayacakları herhangi bir stratejiden yararlanmadıkları görülmüştür (Ceylan & Yıkılmış, 2017).

Kaynakça

- Akalın, S. (2015). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri ve gereksinimleri. [Opinions and needs of mainstream classroom teachers about classroom management]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 16(3), 215-234. https://doi.org/10.1501/Ozlegit_0000000230
- Ceylan, F., & Yıkılmış, A. (2017). Kaynaştırma öğrencilerinin sergilediği problem davranışlara yönelik sınıf öğretmenlerinin uyguladıkları önleme ve müdahale stratejileri. [The prevention and intervention strategies carried out by primary school teachers for problem behaviors on inclusive students]. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(1), 239-264. <https://dergipark.org.tr/pub/uefad/issue/29968/323417>
- Güner, N. (2011). Kaynaştırma sınıflarında çalışan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi bilgi düzeylerinin incelenmesi. [Examining the level of classroom management knowledge of teachers in inclusive classrooms]. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(3), 691-708. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49049/625707>
- Işıkgöz, M., Yığıtsoy, H., & Çiçekçe, K. (2018). Kaynaştırma yoluyla eğitimine devam eden öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi bilgi düzeylerinin incelenmesi: Kayseri ili örneği [Investigating literacy teachers' level of information about class management who have students in their classes attending inclusive education: The sample of Kayseri]. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 8(1), 44-51. <https://dergipark.org.tr/pub/buyasambid/issue/37495/423084>
- Işıtan, D., & Dayı, E. (2022). Sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim danışmanlığına ilişkin görüşleri. [Opinions of general education teachers having special needs students in their classes on special education counseling]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 23(1), 85-107. <https://doi.org/10.21565/oztegitimdergisi.790359>
- Kargın, T., Acarlar, F., & Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. [Determining the views of teachers, administrators, and parents on inclusion practices]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 44(2), 55-76. https://doi.org/10.1501/Ozlegit_0000000207
- Koçak, F. (2020). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere problem davranışlarla baş etme becerisi kazandırmaya dönük olarak hazırlanan eğitim programının etkililiği. [The effectiveness of the training program developed for teachers working with individuals autism spectrum disorders] [Tez numarası: 659569] [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Saraç, T. & Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. [Elementary school teachers' views and suggestions regarding the problems encountered in the process of inclusive applications]. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 13-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17379/181509>
- Yumuş, M., & Metin, N. (2015). Kaynaştırma sınıflarında davranış problemlerinin nedenleri ve baş etme yöntemleri. [Causes and coping methods of the problem behaviors in inclusive classrooms causes and collection methods]. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 1(12), 474-482. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103910>

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

PROBLEM DAVRANIŞLARA İLİŞKİN;

4 SINIF ÖĞRETMENLERİ VE HİZMETİÇİ EĞİTİMLER

Araştırmalara göre, sınıf yönetimi ve problem davranışlarla baş etme kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim-öğretim sunulan ortamlarda yaşanan en temel sorunlardan biridir ve çoğu öğretmen problem davranışlarla ilgili olarak bir eğitim almadıklarına ve/veya aldıkları eğitimleri yeterli bulmadıklarına ilişkin görüş bildirmiştir (Ceylan & Yıkılmış, 2017; Deliveli, 2021; Gürgür & Hasanoğlu-Yazçayır, 2019).

Sınıf yönetimi ve problem davranışlarla baş etme konusunda mesleki gelişim çalışmalarının gerçekleştirilmesi öğretmenlerin en önemli talepleri arasındadır ve problem davranışların önlenmesi, azaltılması ve ortadan kaldırılmasında etkili stratejileri içeren mesleki gelişim programları geliştirilmelidir (Gürgür & Hasanoğlu-Yazçayır, 2019; Sazak-Pınar & Güner-Yıldız, 2017; Güner-Yıldız vd., 2022).

Önleyici sınıf yönetim becerisine sahip olan öğretmenler ile olmayan öğretmenlerin sınıflarındaki problem davranış düzeyleri arasında anlamlı fark vardır (Sucuoğlu vd., 2004).

Sınıf içinde özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışları ortaya çıktığında çoğu öğretmenin sözel uyarı ve otoriteyi kullandığı, kanıt temelli farklı davranış değiştirme tekniklerinin ise daha az kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, problem davranışlarla baş etmede kanıt temelli strateji ve teknikleri içeren mesleki gelişim programlarına duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır (Ceylan & Yıkılmış, 2017; Çimen, 2022; Karabiyik & Işıkdoğan-Uğurlu, 2019).

Ulusal ve uluslararası alanyazında gerçekleştirilen birçok araştırma bulgusu, öğretmenlerin hizmet içi eğitim programına katıldıklarında ve problem davranışlarla baş etmeye yönelik eğitim aldıklarında, müdahaleye yönelik program hazırlama yeterliklerinde ve problem davranışlarla baş etme becerilerinde gelişmeler gösterdiğini, öğrencilerin problem davranışlarıyla başa çıkmada daha etkili mekanizmalar benimsediğini, öğrencilerin problem davranışlarında azalmalar gözlemlendiğini ortaya koymaktadır (Çitil, 2016; Gezer-Demirdağlı & Cavkaytar, 2022; Gülboy, 2021; Koçaki 2020; Yıldız & Kurtova, 2017

Kaynakça

- Ceylan, F., & Yıkılmış, A. (2017). Kaynaştırma öğrencilerinin sergilediği problem davranışlara yönelik sınıf öğretmenlerinin uyguladıkları önleme ve müdahale stratejileri. [The prevention and intervention strategies carried out by primary school teachers for problem behaviors on inclusive students]. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 239-264. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/29968/323417>
- Deliveli, K. (2021). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi ve sınıf yönetimine ilişkin mesleki yeterliliklerinin incelenmesi [Examination of classroom teachers' professional competency about inclusive/integrated education and classroom management] (Tez Numarası: 673169) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güner-Yıldız, N., Köse, H., & Akin, E. (2022). Sınıf yönetimi: Kapsayıcı eğitim çerçevesinde önemi, güncel sorunlar ve çözüm önerileri. [Classroom management: Significance in inclusive education, current problems and proposed solutions]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(3), 699-720. <https://doi.org/10.21565/oezelegitimdergisi.856085>
- Gürgür, H., & Hasanoğlu-Yazçayır, G. (2019). Türkiye'de kaynaştırma eğitimine yönelik öğretmenlerin görüşlerine odaklanılmış lisansüstü eğitim tezlerinin sentezlenmesi: meta-etnografik bir çalışma. [Synthesis of graduate education theses focused on teachers' views on inclusive education in Turkey: A Meta-ethnographic study]. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 845-872. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.17c.2s.16m>
- Sazak-Pınar, E., & Güner-Yıldız, E. (2017). Genel eğitim sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerin sergilediği problem davranışlar ile davranış sonrası öğretmen tepkilerinin incelenmesi. [Investigation of problem behaviors exhibited by special needs students in general education classrooms and teachers reactions]. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 551-566. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/303702>

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARINA İLİŞKİN;

1 DİL VE KONUŞMA SORUNLARI VE PROBLEM DAVRANIŞLAR

- İletişim becerilerinde yaşanan güçlükler problem davranışların nedenleri arasında yer almaktadır (Vuran, 2013).
- Ceylan ve Yıkılmış (2017) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencilerinde gözlemledikleri problem davranışlar arasında konuşma güçlüğüünün yer aldığı vurgulanmaktadır.
- Öğretmenler, öğrencilerin dil becerilerinde yaşadıkları güçlüklerin sınıf içerisinde problem davranışlara neden olabileceğini sıklıkla fark etmemektedir (Nungesser & Watkins, 2005).
- Kıyak ve Diken (2018) tarafından yapılan araştırmada, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında zihinsel yetersizliği olan ilkököl öğrencilerinin pragmatik dil becerilerinin, sosyal becerilerinin ve akademik yeterliliklerinin normal gelişim gösteren akranlarından düşük olduğu, problem davranışlarının ise normal gelişim gösteren akranlarından yüksek olduğu saptanmıştır.
- Çocukların nasıl etkileşim başlatmaları ya da diğerlerinin etkileşim başlatmalarına nasıl tepki vermeleri gerektiğini bilmemeleri; kendi gereksinimlerini ve isteklerini akranlarına ifade etmekte güçlük yaşamalarına, akranları tarafından reddedilmelerine ve daha fazla problem davranış sergilemelerine yol açabilmektedir (Değirmenci Kurt & Tomul, 2020).

Kaynakça

- Ceylan, F., & Yıkılmış, A. (2017). Kaynaştırma öğrencilerinin sergilediği problem davranışlara yönelik sınıf öğretmenlerinin uyguladıkları önleme ve müdahale stratejileri. [The prevention and intervention strategies carried out by primary school teachers for problem behaviors on inclusive students]. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 239-264. <https://doi.org/10.19171/uefad.323417>
- Değirmenci Kurt, A., & Tomul, E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi [Examining the views of classroom teachers on inclusive education]. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 144-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jier/issue/56808/719696>
- Kıyak, Ü. E., & Diken, Ö. (2018). Zihinsel yetersizliği olan ilkököl kaynaştırma öğrencilerinin pragmatik dil becerileri ile sosyal becerileri, problem davranışları ve akademik yeterlilikleri arasındaki ilişki. [The relationship among pragmatic language skills with social skills, problem behavior and academic competence of inclusive students with intellectual disability]. *İlköğretim Online*, 17(1), 239-254. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.413760>
- Nungesser, N.R., & Watkins, R.V. (2005). Preschool teachers' perceptions and reactions to challenging classroom behavior: implications for speech-language pathologists. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 36(2), 139-151.
- Vuran, S. (2013). Davranış problemleri ile baş etme. İ. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma içinde* (s.2-25). Pegem Akademi.

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARINA İLİŞKİN;

2 DİL VE KONUŞMA SORUNLARI VE GENEL EĞİTİM SINIFLARI

- Toğram ve Maviş (2009) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin, dil ve konuşma bozukluklarının ders başarısını ve okul yaşamını olumsuz etkileyeceği görüşüne sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında dil ve konuşma bozukluklarının öğrencilerin duygu, davranış ve sosyal etkileşimlerini de olumsuz etkilediği belirtilmiştir.
- Konuşma anlaşılabilirliğini etkileyecek düzeyde konuşma sesi bozukluğu olan öğrencilerin, sosyal becerilerinin de düşük düzeyde olduğu gözlemlenmektedir (Şen-Sönmez, 2011).
- Şahin (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada dil ve konuşma bozukluğu olan ilkököl öğrencilerinin, dil ve konuşma bozukluğu olmayan akranlarına kıyasla daha düşük düzeyde özgüvene sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu yüzden dil ve konuşma bozukluklarının, öğrencilerin özgüvenlerini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.
- Arslan, Koçbeker-Eid ve Dalaman (2019) tarafından yapılan durum çalışmasında bir öğrencinin dil ve konuşma bozukluğunun hem akademik becerilerini hem de akran etkileşimini olumsuz yönde etkilediği rapor edilmiştir. Ek olarak dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencinin derslere katılma noktasında düşük motivasyona sahip olduğu ve sınıf arkadaşları ile iletişim kurmaktan kaçındığı gözlemlenmiştir.
- Okul döneminde kekemeliği olan öğrencilerin sınıf performansları, kekemelik için profesyonel bir destek almadıkları sürece olumsuz etkilenmektedir. Birçok öğretmen de bu öğrencilerin takılmalarına yönelik nasıl tepki vermeleri gerektiğini bilmemektedir. Ek olarak akıcı konuşan akranlarına kıyasla kekemeliği olan öğrencilerin daha yüksek oranda akran zorbalığına maruz kaldıkları ifade edilmektedir (Blood vd., 2010).
- Gelişimsel dil bozukluğu olan öğrencilerde sıklıkla okuma güçlükleri, düşük akademik beceriler ve sosyal becerilerde sınırlılık görülmektedir (Conti-Ramsden vd., 2013).
- Gelişimsel dil bozukluğu olan öğrenciler okuma, okuduğunu anlama, kendini ifade etme ve söylenenleri anlama gibi alanlarda güçlük yaşamaktadır. Bu durum akran etkileşimlerini olumsuz etkilemektedir. Uygun olmayan sosyal davranışların sergilenmesi ve olumsuz deneyimler, sınıf ortamında akran ilişkilerinin sınırlı bir hal almasına neden olabilmektedir (Owens & Robert, 2016).

Kaynakça

- Arslan, B., Koçbeker-Eid, B. N., & Dalaman, O. (2019). Bir ilkököl ikinci sınıf öğrencisinin dil ve konuşma bozukluğuna ilişkin bir durum çalışması. E. Hamarta, C. Arslan, S. Çiftçi, M. Uslu (Eds.), Eğitimde yeni yaklaşımlar içinde (s.159-167). Çizgi Kitabevi.
- Blood, G. W., Boyle, M. P., Blood, I. M., & Nalesnik, G. R. (2010). Bullying in children who stutter: Speech-language pathologists' perceptions and intervention strategies. *Journal of Fluency Disorders*, 35(2), 92-109.
- Conti-Ramsden, G., Mok, P. L., Pickles, A., & Durkin, K. (2013). Adolescents with a history of specific language impairment (SLI): Strengths and difficulties in social, emotional and behavioral functioning. *Research in Developmental Disabilities*, 34(11), 4161-4169.
- Owens, J. R., & Robert, E. (2016). *Language Development: An Introduction* (9th Edition). Pearson.
- Şahin, Z. (2016). İlkokul öğrencilerinde Dil ve Konuşma Bozukluğunun Öğrencilerin Özgüvenleri Üzerine Etkisi. 50.Yıl Ortaokulu ve Dilkonmer Örneği [The Impact of Motor Speech Disorder in Primary School Children on Self-Confidence of Students: 50. Yıl Secondary School and Dilkonmer Sample] (Tez numarası: 430621) [Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şen-Sönmez, A. (2011). Zihin engelli çocukların sosyal becerileri ile artıkuşasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Toğram, B., & Maviş, İ. (2009). Aileler, öğretmenler ve dil ve konuşma terapistlerinin çocuklardaki dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi. [Evaluation of attitudes and knowledge of families, teachers, and speech and language therapists towards speech and language disorders in children]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 71-85. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000134

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARINA İLİŞKİN;

3 DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI VE GENEL EĞİTİM/SINIF ÖĞRETMENLERİ

Öğretmenler, öğrencilerinin kekemelik terapilerindeki kazanımlarını günlük yaşama aktarmalarında anahtar bir rol üstlenmektedir (Tollerfield, 2003). Bu durum öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olmasıyla ve kekemelik hakkında doğru bilgi ve inançlara sahip olmalarıyla gerçekleşebilmektedir (Hearne vd., 2020). Bununla birlikte öğretmenlerin kekemelik hakkında bilgili ve açık bir tutum içerisinde olmaları, sınıf içerisinde kekemeliği olan öğrencinin maruz kalabileceği akran zorbalığını önleme ve azaltmada da etkili olmaktadır (Langevin & Prasad, 2012).

Erdem (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin yaşadıkları konuşma güçlüklerinin belirlenmesi ve dil ve konuşma terapisi için yönlendirilmelerinde rehber bir rol üstlendikleri belirtilmektedir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin, konuşma bozukluklarına yönelik farkındalıklarının artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Gelişimsel dil bozukluğu ve disleksi her ne kadar ayrı bozukluklar olsa da her iki bozukluğun özelliklerini taşıyan öğrenciler gözlemlenmektedir. Bu öğrenciler ana dilde fonolojik farkındalık ve fonolojik çalışma belleği ile ilgili problemler yaşayabilmektedir. Dolayısıyla bu öğrencilerde sözcük okuma becerileri ile ilgili de güçlükler gözlemlenmektedir. Okuduğunu anlamayı olumsuz yönde etkileyen bu durumun altında sınırlı sözcük dağarcığı ve semantik, sentaks ve diğer dil becerilerindeki güçlükler yatmaktadır (Ramus vd., 2013). Dolayısıyla dil ve konuşma terapistlerine ulaşmanın güç olduğu durumlarda öğretmenlerden okuma veya dil gelişimi için desteğe gereksinimi olan öğrencilere müdahale etmeleri beklenmektedir (Williams, 2006).

Konuşma bozukluklarına yönelik bir eğitim yaşantısı olan öğretmenlerin, kekemeliğin nedenleri hakkında daha doğru inançlara sahip oldukları bulunmuştur (Yeakle & Cooper, 1986).

Kaynakça

- Erdem, İ. (2013). Turkish language teachers' and primary school teachers' attitudes toward their stuttering students. *Educational Research and Reviews*, 8(1), 26.
- Hearne, A., Miles, A., Douglas, J., Carr, B., Nicholls, J. R., Bullock, M. S., Pang, V., & Southwood, H. (2020). Exploring teachers' attitudes: knowledge and classroom strategies for children who stutter in New Zealand. *Speech, Language and Hearing*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/2050571X.2020.1750756>
- Langevin, M., & Prasad, N. N. (2012). A stuttering education and bullying awareness and prevention resource: A feasibility study. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 43, 344-358. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2012\)11-0031](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2012)11-0031)
- Ramus, F., Marshall, C. R., Rosen, S., & van der Lely, H. K. (2013). Phonological deficits in specific language impairment and developmental dyslexia: Towards a multidimensional model. *Brain*, 136(2), 630-645.
- Tollerfield, I. (2003). The process of collaboration within a special school setting: An exploration of the ways in which skills and knowledge are shared and barriers are overcome when a teacher and speech and language therapist collaborate. *Child Language Teaching and Therapy*, 19(1), 67-84. <https://doi.org/10.1191/0265659003ct244oa>
- Williams, C. (2006). Teacher judgements of the language skills of children in the early years of schooling. *Child Language Teaching and Therapy*, 22(2), 135-154.
- Yeakle, M. K., & Cooper, E. B. (1986). Teacher perceptions of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 11(4), 345-359. [https://doi.org/10.1016/0094-730X\(86\)90022-7](https://doi.org/10.1016/0094-730X(86)90022-7)

PROJE DİL-DAV: ARAŞTIRMALAR NE DİYOR?

Amacı özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile baş etmede ilkököl öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine yönelik çevrimiçi platformun geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması olan projemiz kapsamında "araştırmalar ne diyor?" başlığı altında ulusal ve uluslararası araştırmalardan önemli noktalar aşağıda derlenmiştir.

4 DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARINA İLİŞKİN; SINIF ÖĞRETMENLERİ VE HİZMETİÇİ EĞİTİMLER

Öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutumları ve algıları, öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyebileceği gibi olumsuz yönde de etkileyebilmektedir (Bora & Toğram, 2018).

Can ve Kara (2017) tarafından yapılan araştırmada, sınıf öğretmenlerinin yetersizlik türlerine ilişkin yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları için dil ve konuşma bozukluklarına yönelik olumsuz düşüncelere sahip oldukları belirtilmiştir. Bu yüzden araştırmada öğretmenler, dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilere nasıl davranmaları gerektiğini bilemediklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerle gerçekleştirilen dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum çalışmalarının birçoğunda, özellikle sınıf öğretmenlerinin dil ve konuşma bozukluklarına ilişkin algılarının olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin bu duruma yönelik tutumlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin bilgi düzeylerinin de sınırlı olduğu tespit edilmiştir (Nungesser & Watkins, 2005).

Kara (2020) tarafından okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluklarına yönelik görüşlerinin incelendiği araştırmada, dil ve konuşma terapisi mesleğine yönelik farkındalığın düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte araştırmada okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin büyük bir bölümü; dil ve konuşma bozukluğu ile ilgili bir hizmet içi eğitime katılmayı istediklerini ve dil ve konuşma güçlüklerinin çocuklarda okula uyum problemlerine neden olabileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Erim ve Aydın (2021) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler, kekemeliğin nedenlerine ve kekemeliğe yönelik sınıf stratejilerine ilişkin bilgi eksikliklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim kapsamında bilgilendirici seminerlerin düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte araştırmada, farkındalığı artırmaya yönelik çevrimiçi kanallar ve materyaller kullanmanın daha erişilebilir olacağı ifade edilmiştir.

Saman ve Aydın-Uysal (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkında bilgi eksikliğine sahip oldukları belirtilmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin; kekemeliği olan öğrencinin konuşmasına müdahalede bulunacak yanlış davranışlar sergileyebilecekleri, kekemeliği olan bir bireyin kişisel özelliklerini olumsuz sıfatlar kullanarak nitelendirebilecekleri, kekemeliği olan öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin kararsız kalabilecekleri, sınıf içerisinde akıcı konuşan öğrenci ile kekemeliği olan öğrenci arasındaki dengeyi kurmakta güçlük yaşayabilecekleri ifade edilmiştir. Ek olarak sınıf öğretmenlerinin, kekemeliğe ilişkin güncel yaklaşımlardan haberdar olmadıkları vurgulanmıştır.

Öğretmenler, dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciyi dil ve konuşma terapistine yönlendirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır (Ehren & Nelson, 2005). Bu nedenle öğretmenlerin eğitimle ilgili kararlar vermelerinde mesleki yetkinlikler ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla öğretmen özellikleri, mesleki uygulamaların doğruluğu ve niteliğini etkileyebilmektedir (Girolamo vd., 2022).

Araştırmalar özellikle öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluklarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluklarına ilişkin algılarının olumsuz yönde olduğu görülmektedir (Nungesser & Watkins, 2005). Diğer taraftan öğretmenlerin kullandıkları müdahale yaklaşımlarının ve algılarının öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimleri ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Toğram & Maviş, 2009). Türköz (2004) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin olumsuz tutumlarının, kekemeliği olan öğrencilerin kaygı, korku ve yetersizlik duygularını yaşamalarına neden olabileceği vurgulanmaktadır.

Kaynakça

- Bora, İ., & Toğram, B. (2018). Ebeveyn ve öğretmenlerin konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgileri: Lefkoşa örneklemini. Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi, 1(1), 31-49.
- Can, E., & Kara, Z. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik tutumlarının etkileyen faktörlerin incelenmesi [Examining the factors that affect classroom teacher's attitudes towards the mainstreamed students]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 71-96.
- Erim, A., & Aydın, A. (2021). İlkokul öğretmenlerinin kekemelik ve akran zorbalığına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. [Examining the awareness levels of primary school teachers towards stuttering and peer bullying]. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1), 86-107.
- Girolamo, T. M., Rice, M. L., Selin, C. M., & Wang, C. J. (2022). Teacher educational decision making for children with specific language impairment. American Journal of Speech-Language Pathology, 31(3), 1221-1243.
- Kara, Y. (2020). Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Dil ve Konuşma Bozukluğuna Sahip Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. [Investigation of School Administrators and Teachers Views on the Education of Students with Speech and Language Disorders] (Tez numarası: 629750) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Nungesser, N.R., & Watkins, R.V. (2005). Preschool teachers' perceptions and reactions to challenging classroom behavior: Implications for speech-language pathologists. Language, Speech and Hearing Services in Schools, 36(2), 139-151.
- Saman, F. D., & Aydın-Uysal, A. (2022). Sınıf öğretmenlerinin kekemelik tutumları. [Primary Teachers' Attitudes about Stuttering]. Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi, 5(1), 62-78.
- Toğram, B., & Maviş, İ. (2009). Aileler, öğretmenler ve dil ve konuşma terapistlerinin çocuklardaki dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10(01), 71-85.
- Türköz, N. (2004). Öğretmenlerin kekeme öğrenciye ve kekeleyen öğrencinin ebeveynine karşı tutumların betimlenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi].